

7.8.1 Suomen sosiaaliturvajärjestelmän erityispiirteet ja ongelmakohdat kansainvälisessä vertailussa

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 150 000 €

Aikajänne: 11/2020 – 5/2022

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa todetaan, että hallitus käynnistää sosiaaliturvauudistuksen. Uudistus valmistellaan tutkimusperusteisesti parlamentaarisessa komiteassa ja valmistelu tehdään laaja-alaisesti eri alojen asiantuntemusta hyödyntäen. Sosiaaliturvakomitean ensimmäisenä tehtävänä on löytää riittävä yhteisymmärrys sosiaaliturvan nykytilasta ja ratkaistavista ongelmista.

Tämän tutkimus- ja selvityshankkeen tarkoituksena on tukea sosiaaliturvan uudistamistyötä selvittämällä miten työikäisen väestön toimeentuloturvaetuuksien (työttömyysetuudet, työkyvyttömyysetuudet, perhe-etuudet, asumistuet, toimeentulotuki jne.) ja erilaisten palvelujen (TE-palvelut, sosiaali- ja terveyspalvelut, kuntoutuspalvelut jne.) yhteensovittamiseen liittyviin ongelmiin vastataan eri maissa. Keskeisenä lähtökohtana hankkeessa on kuvata sosiaaliturvan ongelmakohtiin liittyvät etuudet, palvelut ja prosessit valituissa vertailumaissa sekä se, miten näiden muodostama kokonaisuus toimii sosiaaliturvan käyttäjän näkökulmasta (ongelmien laajuus, vaikutus sosiaaliturvan käyttäjien hyvinvointiin ja toimeentuloon, julkiselle taloudelle koituvat kustannukset, vaikutukset työllisyysasteeseen jne.). Erityisesti hankkeessa toivotaan tutkittavan miten eri maissa ehkäistään passivoitumista, tunnistetaan väliinputoamistilanteita ja vähennetään pitkäaikaista tukiriippuvuutta.

Sosiaaliturvajärjestelmien arvioinnissa on erityisesti kiinnitettävä huomiota tutkimusnäyttöön järjestelmien tosiasiallisesta käytännön toimivuudesta niiden julkilausuttujen virallisten tavoitteiden sijasta. Hankkeelta toivotaan vahvaa kansainvälistä vertailevaa otetta. Vertailuasetelmien tulee olla useamman maan välisiä.

Tutkimukselta toivotaan myös tulevaisuuteen suuntaavaa otetta, eli analyseja siitä, millaisia ratkaisukeinoja sosiaaliturvan ongelmakohtiin on eri maissa suunnitteilla. Havainnollistamiskeinoina voivat olla esim. tyyppitilanteiden (ns. vinjettien) käyttö. Myös uusien aineistojen hankkiminen on toivottavaa.

Tutkimuskysymykset:

- Millaisia ongelmia Suomessa on työikäisen väestön kohdalla erityisesti havaittavissa toimeentuloturvaetuuksien ja palveluiden yhteensovittamisessa tutkimuskirjallisuuden perusteella?
- Miten yleisiä vastaavat ongelmakohdat ovat valituissa vertailumaissa?
- Millä tavoin muissa maissa on estetty/pyritään estämään vastaavia ongelmakohtia?
- Millaista tutkimusnäyttöä löytyy eri maiden ratkaisujen toimivuudesta?
- Mitä tavoitteita sosiaaliturvajärjestelmille on asetettu eri maissa?

- Onko muiden maiden järjestelmistä löydettävissä sellaisia piirteitä, joita voisi pyrkiä hyödyntämään Suomen sosiaaliturvauudistuksessa? Mitä nämä piirteet ovat?

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Tietotarve kytkeytyy pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman strategisen tavoitteen "Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi" – kohtaan 3.6.2.

Sosiaaliturvan uudistaminen. Hankkeen tuloksia tullaan hyödyntämään sosiaaliturvauudistusta valmistelevan parlamentaarisen komitean työssä. Hankkeessa tuotetaan tutkimuspohjaista tietoa siitä, mitkä ovat sosiaaliturvan keskeisiä ongelmakohtia ja miten näihin ongelmiin on muualla vastattu.

Raportointi:

Suomenkielinen väliraportti ja loppuraportti